

20 APRIL 2021

Steenmeel Symposium Hoge Veluwe

Kennis en ervaring na vijf jaar onderzoek

STICHTING HET NATIONALE PARK
de Hoge Veluwe

Sinds 2015 vinden er onderzoeken in Het Nationale Park De Hoge Veluwe plaats naar de effecten van steenmeeltoediening als maatregel om de natuurkwaliteit structureel te herstellen, via herstel van de bodemmineralogie en bodemchemie. Om de kennis en ervaring van de afgelopen 5 jaar aan onderzoeken te delen, organiseert Het Nationale Park De Hoge Veluwe dit online symposium over steenmeeltoediening als herstelbeheer.

Registreer voor dit online symposium via

hogeveluwe.nl/symposium

Programma 20 april 2021

13:00 uur

INTRODUCTIE

- Welkom namens Het Nationale Park De Hoge Veluwe
Dagvoorzitter Theo Spek, Rijksuniversiteit Groningen
- Woord van de Gelderse Gedeputeerde Peter Drenth, verantwoordelijk voor o.a. landbouw, natuur en landschap
- Steenmeeltoediening: waarom en wanneer is het nodig?
Wim de Vries, Wageningen Environmental Research

13:40 uur

LANGER LOPEND ONDERZOEK

- Verzuring en vermisting van de bodem. Is steenmeel de oplossing?
Maaïke Weijters, B-ware
- Effecten van steenmeeltoediening op insecten en andere ongewervelden: hoe werkt steenmeel via bodem en plant door op hogere trofische niveaus?
Joost Vogels, Stichting Bargerveen

14:45 uur

PAUZE

14:55 uur

RECENT GESTART ONDERZOEK

- Steenmeel: bodemchemie, N, P, mycorrhiza's, strooiselafbraak en doorwerkingseffecten op flora en fauna
Henk Siepel, Radboud Universiteit
- Steenmeel als herstelmaatregel in bossen: profiteren grote herbivoren meer dan bomen?
Sylvana Harmsen, Wageningen Universiteit

16:00 uur

GEBRUIK STEENMEEL

- Steenmeeltoediening in de praktijk
Leon van den Berg en Gerard Koopmans, Unie van Bosgroepen

16:30 uur

AFRONDING

Registreer voor dit online symposium via

hogeveluwe.nl/symposium

Presentaties

Steenmeeltoediening: waarom en wanneer is het nodig?

Wim de Vries, Wageningen Environmental Research

De jarenlange verhoogde stikstof- en zwaveldepositie heeft geleid tot een afname in de biodiversiteit en tot een afname van de bosvitaliteit en tot bossterfte. Dit is naast vermessing het gevolg van bodemverzuring, waardoor de basenvoorraad afneemt en aluminium vrij komt. In deze inleidende presentatie wordt ingegaan op bovengenoemde effecten en de trends daarin als aanleiding voor steenmeeltoediening. Vervolgens wordt kort ingegaan op criteria gegeven wanneer steenmeel gebruikt zou kunnen worden en wat de effecten en mogelijke risico's zijn.

Verzuring en vermessing van de bodem. Is steenmeel de oplossing?

Maaïke Weijters, B-ware

Verzuring en vermessing zijn belangrijke negatieve gevolgen van de jarenlange N (en S) depositie uit heden en verleden. Van steenmeel als herstelmaatregel wordt veel verwacht. Maar is dat terecht? Deze presentatie behandelt de belangrijkste resultaten op het gebied van bodemchemie van 6 jaar steenmeelonderzoek in het zandlandschap.

Effecten van steenmeeltoediening op insecten en andere ongewervelden: hoe werkt steenmeel via bodem en plant door op hogere trofische niveaus?

Joost Vogels, Stichting Bargerveen

De diversiteit van ongewervelden is in veel droge heidegebieden afgenomen. Eén van de hypothesen waarom dit gebeurt is dat de kwaliteit van het voedsel afneemt als gevolg van verzuring. Zien we dan bij steenmeeltoediening ook een herstel optreden van voedselkwaliteit? In deze presentatie worden de mechanismen achter verzuring en afname van insecten toegelicht en wordt op basis van de resultaten uit het steenmeelonderzoek een voorzichtig antwoord gegeven op deze vraag.

Steenmeel: bodemchemie, N, P, mycorrhiza's, strooiselafbraak en doorwerkingseffecten op flora en fauna

Henk Siepel, Radboud Universiteit

Wat doet steenmeel in bodem en vegetatie met P beschikbaarheid, N mineralisatie, de balans tussen verschillende groepen van mycorrhiza's, de afbraak van organische stof en uiteindelijk de planten en dieren in het eikenbos?

Steenmeel als herstelmaatregel in bossen: profiteren grote herbivoren meer dan bomen?

Sylvana Harmsen, Wageningen Universiteit

Steenmeel voegt als "slow-release" meststof uitgespoelde kationen toe die de plantengroei kunnen bevorderen, maar maakt planten waarschijnlijk ook aantrekkelijker voor herbivoren. Het is onduidelijk of de vraat meer toeneemt dan de groei en hoe het bos zich ontwikkelt. Deze presentatie geeft een overzicht van plannen voor onderzoek.

Steenmeeltoediening in de praktijk

Leon van den Berg en Gerard Koopmans, Unie van Bosgroepen

De ervaringen uit het veld in het toedienen van steenmeel.

